

Békéscsabai Lear

Miért van ma szükségünk Shakespeare-re? Miért van az, hogy mostanság (is) nem múlhat el színiévdé, hogy egy-két-három társulat, a fővárosban és vidéken egyaránt, elő ne venne valamit a Mester művei közül? Igen erősen gyanítom: a kérdést nem lehet olyan gyanúsán köz-helyszínt választásértekel elintézni, hogy klasszikus, hogy ily módon felül-múlthatatlan, hogy örökre „a” színpadi szerző és hasonlók. Lukács György éppen húsztizede azt írta Shakespeare időszűrűségről, hogy ennek oka valószínűleg nem más, mint „az elidegenedéssel szembeni magasrendű művészi ellenhatás”, amely éppen ma válhat a dráma megújulásának eleven erejévé, „a műlétszínpad felszámolásának archimédészi pontjává”.

Nem tudom, e lukácsi megállapítás kaphatott-e bármilyen szerepet a békéscsabai Jókai Színház *Lear királyának* munkálataikor. (Az előadást most Szegeden láthattuk, kedden este a Kisszínházban.) Nem mint a Rencz Gábor rendezése nem mutatná az oly végtelen változatosságú Shakespeare-megközelítések legújabb foglalatának bizonyos eredetibb elemeit, de a végső benyomás valójában valami olyasmit sugall, hogy a ritka dekoratív műsorfüzetben olvasható, a „mert számunkra mi a színház?” kérdésre válaszoló Strehler-idézete jegyében túlságosan is csak a színpadi millióhatás (igaz, roppant konzervens) megvalósítására helyezi a hangsúlyt.

„Deszkaemlévény: perspektívikusan (ilyen a mi

színházunk, túlságosan is ilyen) vagy másképpen összeacsolt deszkák — de mindig deszka. Az ősi deszka tehát, és szögek. Meg csapóajtók, amelyek titokra nyílnak.” A békéscsabai produkció teljes egészében az idézetben olvasottakat tárja elénk. Gyarmathy Ágnes színpadképe és jellemgyűjtése rendkívüli mértékben alkalmas lenne azonban arra is, hogy valami egészen eredeti vagy legalább részben originálisabb, szokatlanabb, frissebb Lear-t kapjunk. Csak hogy mivel egy másik színtűgy a műsorfüzetben található idézet követelményének elégtelenül felel meg az előadás, ez már bizony másféle összefüggésekbe helyezi ezt a Shakespeare-t. Arra a Peter Brook-megfogalmazásra gondolok, amely az együttesről szólván azt fejtegeti, hogy mivel a Learben a darab teljes szerkezetét több, egyformán fontos cselekményszál együttese adja, a Shakespeare által megírtakat csak úgy lehet előadni, hogy nemcsak Lear szerepében van szükség nagy alakításra, hanem hasonlóan hangsúlyos teljesítményekre az egész előadásban. És ez az a pont, ahol a csabai Lear ellentmondásai elsősorban tetten érhetőek.

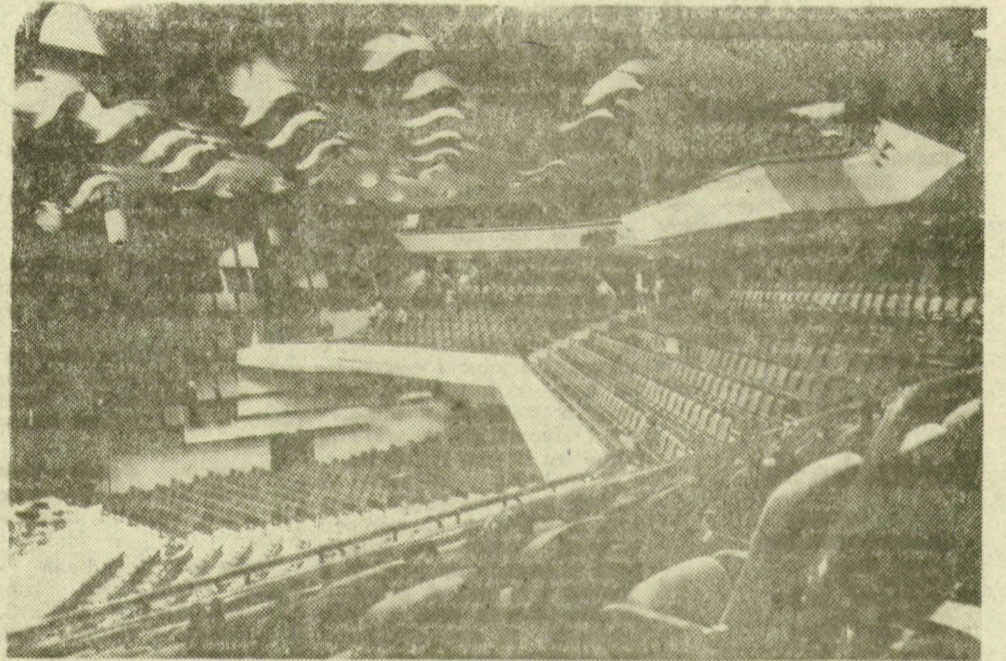
Tudjuk jól: a Lear király zordonan monumentális alkotás, költői ereje csakis a Hamlethez vagy a Macbeth-hez mérhető. Lear egyszerre lehet a hatalom igazi valóságának tragikus alakja, és a valóságot semmibe vevő ember végzetének reprezentánsa (még meg sok minden más is, értelmezéstől, „súlyozástól” függően) — de valamilyen-

nek ebben az értelemben feltétlenül lennie kell. Gálya László királyja viszont, időnkénti megrázó pillanatai ellenére sem tekinthető igazán határozott értelmezési kontúrokkal rendelkező, ténylegesen nagy formátumú figurának. Leginkább egy borostás, nyugdíj felé közeledő vidéki állomástörök-családapának hat, akinek emberi megrázkódtatásaival így-úgy talán azonosulhatunk ugyan, de jelen esetben ez nem lehet elég. Számunk legújabb teljesítmény (talán *Barbinek Péter* Edmunda kivételével) ez a negatívum helyezi a csapóajtó-deszkák elegáns színpadi világa alá. Különösen zavaró mindez a fontos dramaturgiai szerepet betöltő Bolondnál (*Széplaky Endre*), akinél kifejezetten az volt az érzésem, hogy egy deklasszált, valamikori melótóságos úr, egy nemes arcélű idős ember komázik a királlyal — ami akár még stílusterésnek is felfogható lenne kissé. Az Edgard alakító *Hodu József*, a Kentet játszó *Harkányi János* éppen úgy legalábbis változókéony színpadi süllyal képes jelen lenni, mint *Daridaj Róbert* (Gloster) vagy *Tomanek Gábor* (Alban). Általában: egy rusztikus jellegű-alapangulatú előadást láthatunk, ami úgy volt „szép”, akár egy ilyen stílusú ebédögarnitúra — de hiányzott róla, kínlatából a fűszer, a zamat. Mindaz, ami feledhetetlenné tudja tenni a gusztyos környezetben elköltött étket. Persze a feltálat fogásoknak még így is örülhetünk. Hiszen gondoljunk csak arra az állapotra — amikor se ebédögarnitúra, se emilvaló.

D. L.

Megnyílt a kongresszusi központ

Reprezentatív palota Budán

Enyeci Zoltán felvétele

Szépen tervezett grafikai jel, a BKK utal mostantól nemcsak egy új budapesti létesítményre, de reményeink szerint egy induló iparág úttörő vállalkozására is. Hazánk első sokcélú, korszerű létesítménye a Budapesti Kongresszusi Központ, mely egyrészt a Pannónia Szálloda és Vendéglátó Vállalat Novotel Szállójához kapcsolódva idegenforgalmi és kulturális centrum, másrészt viszont egy még alig ismert iparág, a kongresszusi turizmus reprezentatív fóruma. Budán, a Jagello parkban történelmi gesztenyesor mellett áll ez a szép formájú, környezetéhez szervesen illeszkedő, csupaüveg épület.

Lapozzuk föl anyakönyvét. Az épület *Finta József* állami díjas építész rajzasztalán született — mint elmondta, nem kis vajudások közepette. A gondokat éppen az jelentette, hogy ilyen funkciójú és feladatú épület még nem készült hazánkban. Ugyanakkor az építész igyekezett úgy a tálba tervezni az objektumot, hogy az formarendjével és „koldökösinóráival” (elektromos vezetékek, fűtés, melegvíz-szolgáltatás) kapcsolódjon a Novotelhez, környezetkímélő beruházás legyen (egyetlen fát sem vágattak ki, sőt, egy százados gesztenyét beépítettek a főbejárat lépcsősorába). A versenytárgyalást az osztrák AVIMPEX—EBERHARDT cég nyerte meg, a kivitelezést 1983 májusában kezdődött és a 340 millióes beruházást 22 hónap alatt pontosan kiváló minőségben végezték el. A belsőépítészeti munkák *Király József* és *Herrer Caesar* nevével dicsérik.

A Budapesti Kongresszusi Központ alapterülete közel 10 ezer 800 négyzetméter, beépített összterfoga több

Szerdán délután ünnepélyesen felavatták Budán, a Novotel Szálló mellett épült Budapesti Kongresszusi Központot. A megnyitón részt vett Marjai József miniszterelnök-helyettes és Szépvölgyi Zoltán, a Fővárosi Tanács elnöke. Jelen volt továbbá *Erich Schmidt*, osztrák kereskedelmi és iparügyi államtitkár. Juhász Zoltán belkereskedelmi miniszter avató beszéde után kitünteléseket és jutalmakat adott át a tervezésben és építésben kiemelkedő munkát végzett szakembereknek.

Este díszhangversenyt rendeztek a kongresszusi központban, a képkönyvön látható Pátria-teremben. A Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekara *Lehel György* vezényletével *Kodály Psalmus Hungaricus*át és *Beethoven IX.* szimfóniáját adta elő.

mint 50 ezer 500 köbméter. A háromszög alaprajzú komplexum központja az 1800 embert befogadó Pátria-terem, mely természetes akusztikával rendelkezik, nem kell erősítőberendezés. Színpada bővíthető, technikai berendezése kiemelkedő. A teljes beruházás értékének mintegy 60 százalékát a beépített technikai berendezések jelentik. Csak néhány példa a különféle megoldások közül: A teljes vendégtér légkondicionált. A hangversenyzongorákat külön erre a célra kialakított lift szállítja a légkondicionált tárolóba. A zárláncú házi videorendszer valamennyi típusú videokazetta és -film lejátszására képes; a ház minden helyiségében követhető az előadás eseményei színes televíziós monitorok segítségével. A nemzetközi tanácskozások résztvevőinek egyidejűleg nyolc nyelvet lehet tolmácsolni úgynevezett infravörös berendezés segítségével (a résztvevők fejhallgatójához nem vezeték, hanem infravörös sugárzás segítségével jut el a tolmács hangja), sőt, ha szükséges, egy-egy széksorhoz újabb nyolc nyelven is eljuthat az előadás szövege vezetékcsatlakoztatással. A rádió- és tévéközvetítésekhez a kábeleket beépítették, így a közvetítőkocsik külső csatlakozáshoz követhető; az épületben mintegy 300 kilométer kábel fut.

A hatalmas Pátria-teremhez egy sor kisebb helyiség kapcsolódik. A két részre osztható, 300 főt befogadására alkalmas *Bartók-terem* teljes fény- és hangtechnikai berendezéssel ellátott, így szekcióelőadások és kamarazenekari koncertek rendezésére alkalmas. 150 főt fogadhat a *Pálmaterem*. S van még három kisebb, egyenként 30 személy befogadására alkalmas terem, a *Corvina*, a *Janus Pannonius* és a *Mátyás*, kis létszámú rendezvényekre. Az épület oldalbejáratánál levő üvegfalú aula ideális helyszín fogadások és kiállítások számára.

Néhány, az épülethez szervesen alkalmazkodó képzőművészeti alkotás teszi még emlékezetesebbé a mélyborodó és tűdős, a nemes fa, a szép üveg, no meg a rengeteg növény, virág ünnepélyes hatását. A nagyterem hátfalát *Király József* hatalmas méretű *Életfa* című dekoratív fapasztkája zárja le. A folyosón kiemelt helyet *Engelsz József* sárgaréz pasztkája, a Novotelhez vezető lépcsőfordulót díszíti *Borbás Tibor* bronz relieffe, az aulában indáznak *Városi Ferenc* rézkandelaberei, a bejárat előcsarnokát két nagyméretű pasztkája, *Majoros János* kerámiafala és *Váro Márton* márvány domborműve díszíti.

A közelmúltban avatták fel a kongresszusi központ szomszédságában *Somogyi József* új köztéri szobrát, a fasizmus áldozatainak emlékére készített művet. A tervek között szerepel az épületkomplexum harmadik egységének, egy 520 szobás szállónak megépítése. Szobrot kap a csodálatos gesztenyes sétányon *Liszt Ferenc*, már épül a zene-pavilon, amelyet majd amfiteátrum-szerű nézőtér vesz körül.

És a programok? Szinte már a nyitás előtt betelt az eseménynaptár. Jó néhány politikai rendezvénynek adnak otthont, ezek közül is kiemelkedik az MSZMP XIII. kongresszusa, majd ősszel az Európai Kulturális Fórum. Tudományos konferenciák sora zajlik majd az üvegfalak között, de számos kulturális és művészeti előadás is tartogatnak. Hangversenyek a Pátria-teremben minden hazai nagyzenekar, olyan kiváló karmesterek vezetésével, mint *Doráti Antal*, *Jóó Árpád*, *Kóródi András* és *Lehel György*. A március végi *Cziffra György*-zongoraestre már nem lehet egyet kapni, de bizony hasonló érdeklődés kis majd a *King Singers* együttes, a *Benkó Dániel* és *Band*, a *Rock Színház* műsorát, a nemzetközi táncverseny, vagy az első ízben hivatalosan megrendezésre kerülő *Miss Hungary* szépségversenyét s innen közvetíti az évi szilveszteri műsorát a televízió.

T. L.

Aranyoskám

Színes, szinkronizált amerikai film. Don McGuire és Larry Gelbart műve nyomán írta: Larry Gelbart és Murray Schisgal. Fényképezte: Owen Roizman. Zene: Dave Grusin. Rendezte: Sydney Pollack. Főbb szereplők: Dustin Hoffman, Jessica Lange, Teri Garr.

Találós kérdés: hogyan érdemes egy többszörösen agyonírt, unásig ismert, többszáz százalékosan kihasznált vígjátéki ötletet, meg egy hasonló elhasznált, úgynevezett „művész-tematikát” újra eladni? Valamit, ami már-már az emberi komikum létezése óta biztos rekeszizom-ingerlő, garantált nézői hatásokat kiváltó fogás? Nőnek öltözött férfi és az alaphelyzetből következő — oly könnyen előre kiszámítható — csiklandós csiklandósabb részszituációk: kell mindennél kényelmesebb geparád, kevesebb eredetiséggel?

Két esztendeje járta be a világsajtót *Sydney Pollack* rendező új alkotásának híre: a *Tootsie*, vagyis az *Aranyoskám* nyakra-főre kapta a legkülönfélébb díjakat, s már-már mítikus súlyú és jelentőségű humoros újnyugati produkcióvá emelkedett. Most, hogy — nálunk meglepő frissességgel — itt a film, akár úgy is minősíthetnénk: ilyen rendkívüli ügyességgel becsapni szórakozásra vágyó önünket legalábbis bravúr. Am e megállapítás muszáj bevaló, tulajdonképpen igazságtalan lenne. Mert igaz ugyan, hogy azt a cselekménybeli kiindulópontot, miszerint egy, a maga természetes valóságában boldogulni nem tudó színész álöltözetebe bújkál és így megpróbálja a világot, már *Molnár Ferenc* felfedezte több évtizeddel ezelőtt, s

legutóbb (sokadszorra) éppen magyar rendező, *Makk Károly* áll a lehetőséggel, hogy *Ikszszani kell* című filmjében felhasználja mindezt — mégis az is tény, hogy a férfiből nővé átvármódított figura elcsépeltsége minden lehetséges snittben totális — mégsem lehet beszélni semmiféle gyanús filmes akcióról. Még az is stimmel, hogy az *Aranyoskám* képsorainak mozgonysága, dinamizmusa nem mutat az égvilágon semmi extrát, mondhatni, jó közepes — mégis jócskán több, van itt szó.

A varázsa, a kulcs, a mindent nyitó-megoldó magyarázat egyetlen név: *Dustin Hoffman*. Ez a zseniális színész, akit látni egyszerre felüdülés és megnyugtató felszabadító érzés: lám, igenis vannak olyan művészek, akiknél a nagy játék a legteljesebb, legzabálhatóbb vidám komédiázással képes magasrendű evgséget teremteni. *Dustin Hoffman* az, akinek mindig mindent

el lehet hinni, mint az igaz színésznek mindenkori. Jelen esetben azt, hogy az ikszszani lezuhott bőr erőről a humorrókáról frissen szellemes és originális, hogy a női öltözékekben cselőbötölő-bájos kis művészké grandiózus karakter, hogy az egész, a show-bizniszt belülről kikacsintva, közepeszerűen, mindez kissé magát illetve bemutató forgatókönyv színpadkő alkotás. És még sok minden mást is. Például, hogy az *Aranyoskám* világsikerét ugyan nem kell, nem is szabad (nem is érdemes) abszolutizálni, de az igazán igényes színészvezetés egy ekkora formátumú művész produkciójával egyetemben még akkor is figyelemre méltó alkotást tud létrehozni, ha a téma, az ötlet enyhén szólva nem nevezhető éppen újszerűnek.

Ami pedig a kezdet kezdetén feltett találós kérdést illeti, a válasz a hogyanra mindössze ez lehet: csak így. Csakis.

L. D.

Úti ajánlatok, kedvezmények

Egy évvel ezelőtt kötöttek együttműködési megállapodást a *Budapest Tourist* magyar, valamint a *Neckermann* és a *Blaguss* osztrák utazási irodák. Ennek tapasztalatairól, valamint az ideai tervekről tartottak sajtótájékoztatót szerdán Budapesten, az Európa Szállóban a három idegenforgalmi cég vezetői.

Az idén az osztrák *Reisen und Freizeit* céggel, valamint a *Pannónia Szálloda* és

Vendéglátó Vállalattal bővült az együttműködő partnerek köre, s ezzel mód nyílt az utazási kínálat tovább bővítésére. Új ajánlatok egyebek között a Costa Brava-i nyaralás, a Spanyolország—Portugália—Marekő körutazás, s változatos görögországi, tunézai és ciprusi programokat is kínálnak.

Izmét hirdetnek úgynevezett „főher elefánt” utazásokat, amelyeknél az utas

meghatározza nyaralásának körülbelüli célját és idejét, de hogy pontosan hol fog nyaralni, azt az utazási iroda választja ki négy héttel az indulás előtt.

Újdonság az idén, hogy forintért is ajánlanak egyesült államokbeli körutazást a magyar utasoknak.

A Budapest Tourist—Neckermann utazásokra továbbra is érvényes, hogy a részvételi díj 10 százalékát forintban lehet kifizetni.